

Document	Archeologische Quickscan (versie 1)		
Plangebied	Grootslagweg 15, Andijk, gemeente Medemblik		
Adviesnummer	19108		
Opsteller(s)	A.S. de Groot (archeoloog) & C.M. Soonius (senior archeoloog)		
Datum	25-06-2019		

Advies	Aanleveren plannen.		
Vervolgtraject	Archeologie West-Friesland zal een aanvullend advies opstellen zodra het definitieve funderingsplan beschikbaar is.		
	C.M. Soonius (senior archeoloog)	06-25272867	

Archeologische Quickscan (versie 1)

1. Inleiding

Op verzoek van de gemeente Medemblik (contactpersoon: mevr. J. Dekker) is gekeken naar het aspect archeologie met betrekking tot het vergroten van het bouwvlak aan de Grootslagweg 15 in Andijk, gemeente Medemblik (afb. 1).

Het bestaande bouwvlak op het perceel Grootslagweg 15 heeft een oppervlakte van ca. 1 hectare. Deze zal worden vergroot tot ca. 1,9 hectare (afb. 2). Vervolgens staat het in de planning om een uitbreiding van het bedrijfspand (ca. 1.980 m²) en uiteindelijk een uitbreiding van kassen (ca. 7.600 m²) te realiseren. Voor de nieuwbouw zijn nog geen funderingsplannen bekend.

2. Bestemmingsplan en Beleidskaart archeologie

Het plangebied valt binnen het bestemmingsplan Buitengebied van de gemeente Medemblik (vastgesteld 22-02-2018).¹ Volgens dit bestemmingplan heeft het plangebied een dubbelbestemming Waarde – Archeologie 3. Dit betekent dat men rekening dient te houden met het aspect archeologie bij grondroerende werkzaamheden over een oppervlakte groter dan 500 m² en dieper dan 40 cm. Deze grens zal worden overschreden.

¹ NL.IMRO.0420.14410105-VA01

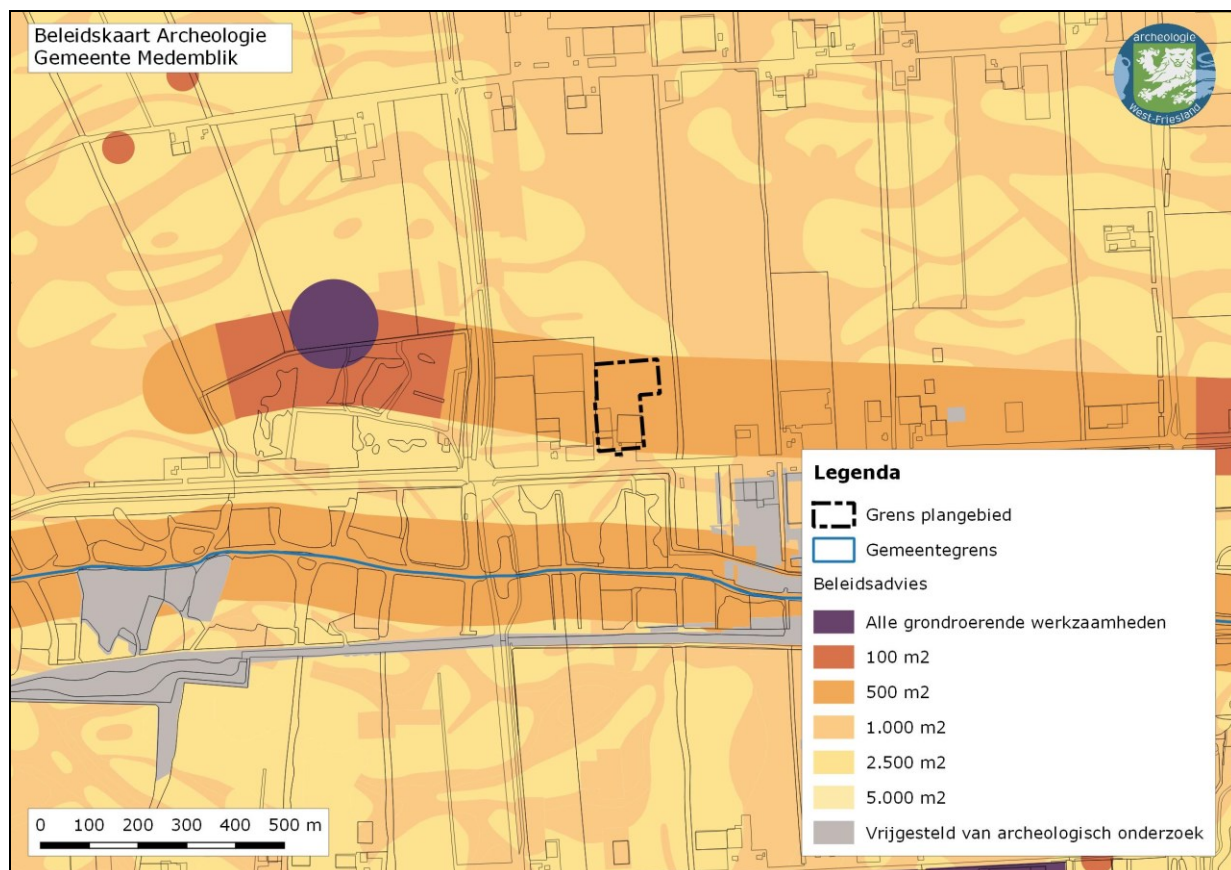

Afbeelding 1. De ligging van het plangebied Grootslagweg 15 (zwarte stippellijn) op een luchtfoto (bron: PDOK).

Afbeelding 2. Situatietekening van de plannen voor de Grootslagweg 15 te Andijk.

Archeologie West-Friesland heeft een beleidskaart archeologie ontwikkeld voor de gemeente Medemblik. De beleidskaart archeologie is op 28 februari 2019 vastgesteld door de gemeente. Op de beleidskaart valt het plangebied grotendeels binnen een zone met een vrijstellingsgrens van 500 m² (afb. 3). De vrijstellingsgrens is tot stand gekomen door de ligging van een verondersteld middeleeuws bewoningslint. Voor het plangebied geldt een hoge archeologische verwachting voor vindplaatsen uit de Middeleeuwen (tussen 1000 en 1150 na Chr.) en de Bronstijd (zie hieronder).

Afbeelding 3. De ligging van het plangebied op de beleidskaart archeologie van de gemeente Medemblik.

3. Cultuurhistorische achtergrond

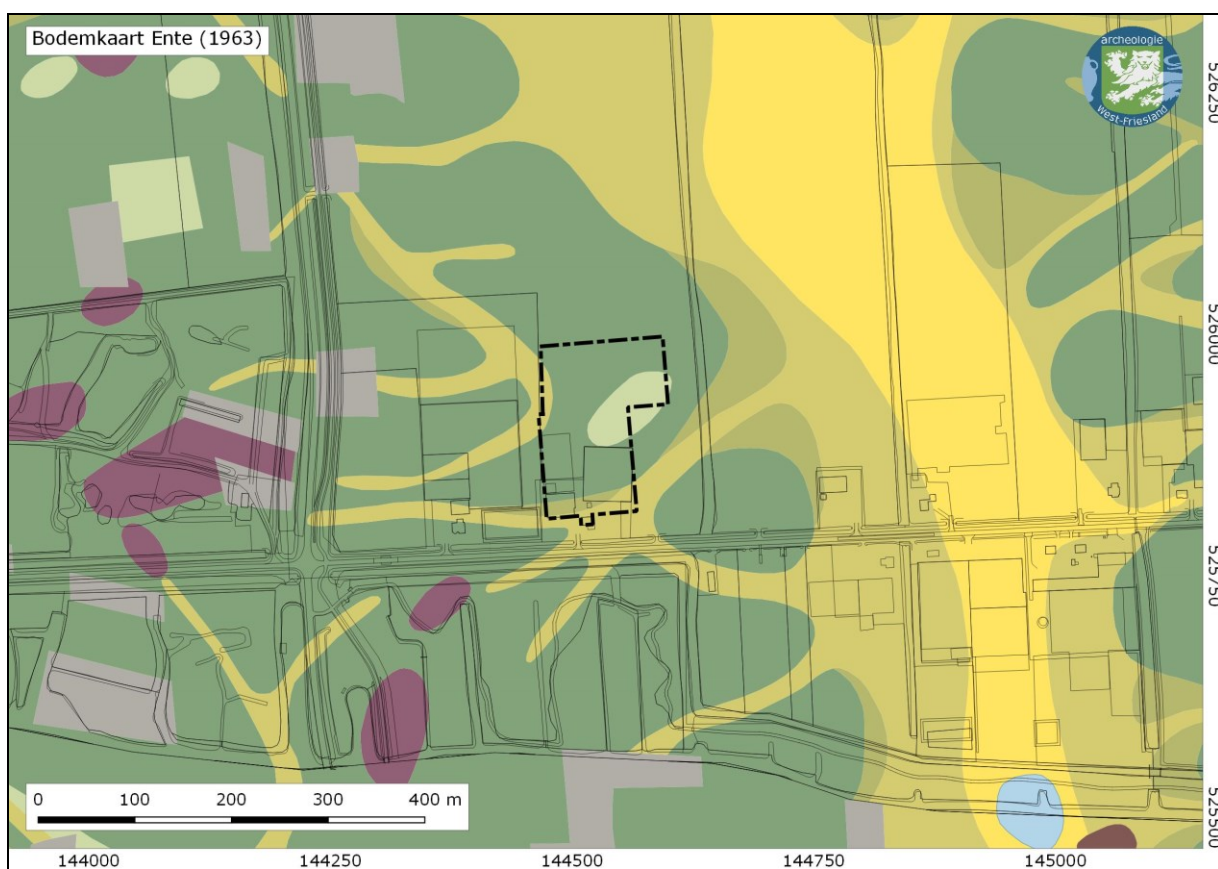
Voor het bepalen van de aanwezigheid van bewoningsresten uit de Nieuwe Tijd kan gebruik worden gemaakt van historisch kaartmateriaal. Op geen van de geraadpleegde historische kaarten is echter bewoning zichtbaar binnen het plangebied. De kans op aantreffen van archeologische resten uit de Nieuwe Tijd is daardoor laag. Op basis van de ligging van het veronderstelde bewoningslint uit de Middeleeuwen geldt een hoge archeologische verwachting voor huisplaatsen uit de Middeleeuwen. Deze zijn nog niet aangetroffen. Het plangebied bevindt zich tussen twee kerkterreinen in (paars op afb. 3).

4. Archeologische en geologische bronnen

Gezien de verkavelingspatronen in het landschap en de vele losse vondsten langs de twee waterwegen, is archeologisch aangetoond dat de Noorder en Zuider Kadijk beide middeleeuwse ontginningsassen zijn. Op verschillende plaatsen langs deze waterwegen zijn oude kerk(hov)en aangetroffen. Het is zeer waarschijnlijk dat de kerken niet waren geïsoleerd, maar net als in het laatmiddeleeuwse lint (nu: Hoogkarspel-Lutjebroek-Grootebroek-Bovenkarspel-Enkhuizen) in een lijn van gebouwen (woningen/boerderijen) stonden. Hoe de bewoning zich precies vanaf het noorden naar het zuiden heeft verplaatst is echter nog onduidelijk, waardoor voor een groot gebied rondom

de Kadijken een hoge verwachting voor vindplaatsen uit de Middeleeuwen geldt (zie afb. 3). Het plangebied valt binnen een zone waar het bewoningslint van de Noorder Kadijk mogelijk aanwezig was. Afgezien van enkele losse waarnemingen tijdens de ruilverkaveling, is nog nooit gedegen archeologisch onderzoek gedaan naar de middeleeuwse bewoningslinten.

Aan de hand van bodemkaarten kan inzicht worden verkregen in de verwachting voor vindplaatsen uit de prehistorie. Op de bodemkaart van Ente is zichtbaar dat het merendeel van het plangebied op kleigronden (groen op afb. 4) ligt en aan de oostzijde op diepe klei- op zavelgronden (lichtgroen op afb. 4). Een klein deel ligt op zavelgronden (geel op afb. 4). Op de zandige en zavelige gronden geldt over het algemeen een hoge verwachting voor vindplaatsen uit de Bronstijd. Ten oosten van het plangebied loopt een zandige voormalige getijdengeul. Prehistorische bewoners vestigden zich voornamelijk op deze hogere delen in het landschap. Langs de geul zijn verschillende Bronstijd grafheuvels aangetroffen. In dit deel van het landschap vond dus zeker bewoning plaats in de Bronstijd. Uit archeologisch onderzoek uit 2011 is gebleken dat in de Bronstijd ook op de kleiige kwelders gewoond werd.² Voor de kleigronden geldt daarom een middelhoge verwachting voor de Bronstijd. Deze sporen bevinden zich direct onder de bouwvoor.

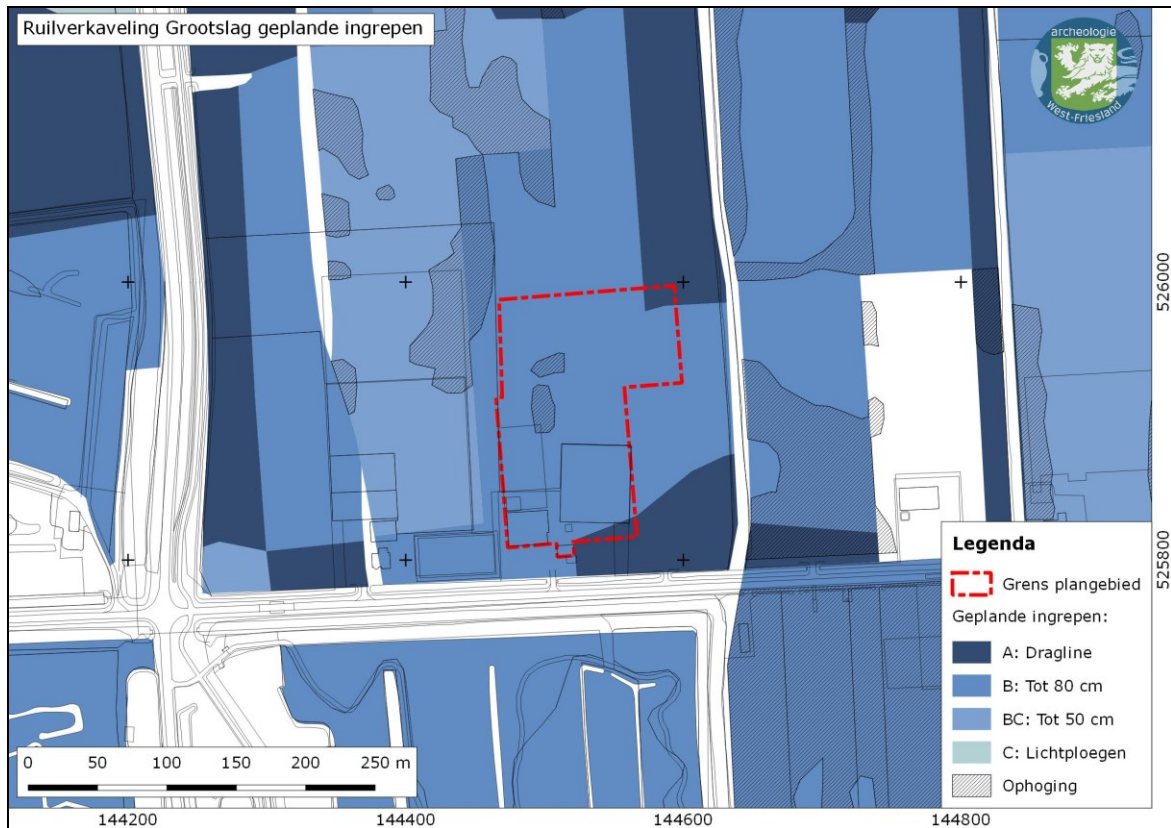

Afbeelding 4. De ligging van het plangebied (zwarte stippellijn) op de bodemkaart van Ente uit 1963.

Op de ingrepenkaart van de ruilverkaveling van polder Het Grootslag zijn de geplande ingrepen uit de jaren '70 afgebeeld (afb. 5).³ Deze ingrepen zijn niet in alle gevallen uitgevoerd zoals gepland. Binnen het grootste deel van het plangebied stond gepland om te ploegen tot op een diepte van 50 cm, voor een klein deel tot 80 cm. Een klein deel zou zijn bewerkt met de dragline. Het is mogelijk dat in de praktijk is afgeweken van de geplande ingrepen.

² Roessingh & Lohof 2011.

³ Grontmij 1978.

Afbeelding 5. De ligging van het plangebied (rode stippellijn) op de geplande ingrepen kaart voor de ruilverkaveling van Het Grootslag (naar: Grontmij 1975)

Afbeelding 6. De globale ligging van het plangebied (zwarte cirkel) op het Actueel Hoogtebestand Nederland 3 (bron: ahn.nl).

De zandige getijdengeul ten oosten van het plangebied, zoals in kaart gebracht door Ente (vergelijk afb. 4 en 6), is op de hoogtekaart nog goed terug te zien. Op de hoogtekaart is tevens nog een licht reliëf zichtbaar binnen het plangebied (afb. 6).

Tijdens de ruilverkavelingswerkzaamheden in 1980 zijn door dr. W.H. Metz luchtfoto's gemaakt van diep geploegde akkers. Op deze akkers waren op dat moment aanwezige sporen uit de Bronstijd duidelijk zichtbaar vanuit de lucht. Binnen het plangebied zijn diverse kleurverschillen waarneembaar (afb. 7). Het meest opvallend is een rechthoekige structuur met afgeronde hoeken. Gedacht werd aan een grafheuvelzool. Om de luchtfotomethodiek te controleren is de structuur in 1982 opgegraven. Het bleek inderdaad te gaan om een grafheuvel uit de Midden Bronstijd. Door diepploegen was de heuvel volledig verdwenen. De overgebleven sporen hadden een geringe diepte. Met zekerheid konden twee fases van de grafheuvel en begrenzingssloten worden onderscheiden (afb. 8). Van begravingen was niets meer aanwezig. Wel werden bijzettingsresten in de randsloten aangetroffen. De grafheuvel heeft de naam Bovenkarspel I gekregen (afb. 9). Ten noorden van de grafheuvel zijn op de luchtfoto sporen van willekeurig door elkaar lopende greppels zichtbaar, waarschijnlijk de resten van nederzettingsgreppels uit de Midden- of Late- Bronstijd. Deze zijn niet verder onderzocht.⁴

Afbeelding 7. Luchtfoto uit 1980 van het perceel Grootslagweg 15 (nummer 15W-18-4 LU-DI 1680). Het Noorden is rechts.

⁴ De Vries-Metz 1993, 190-197; Steffens 2013, 57.

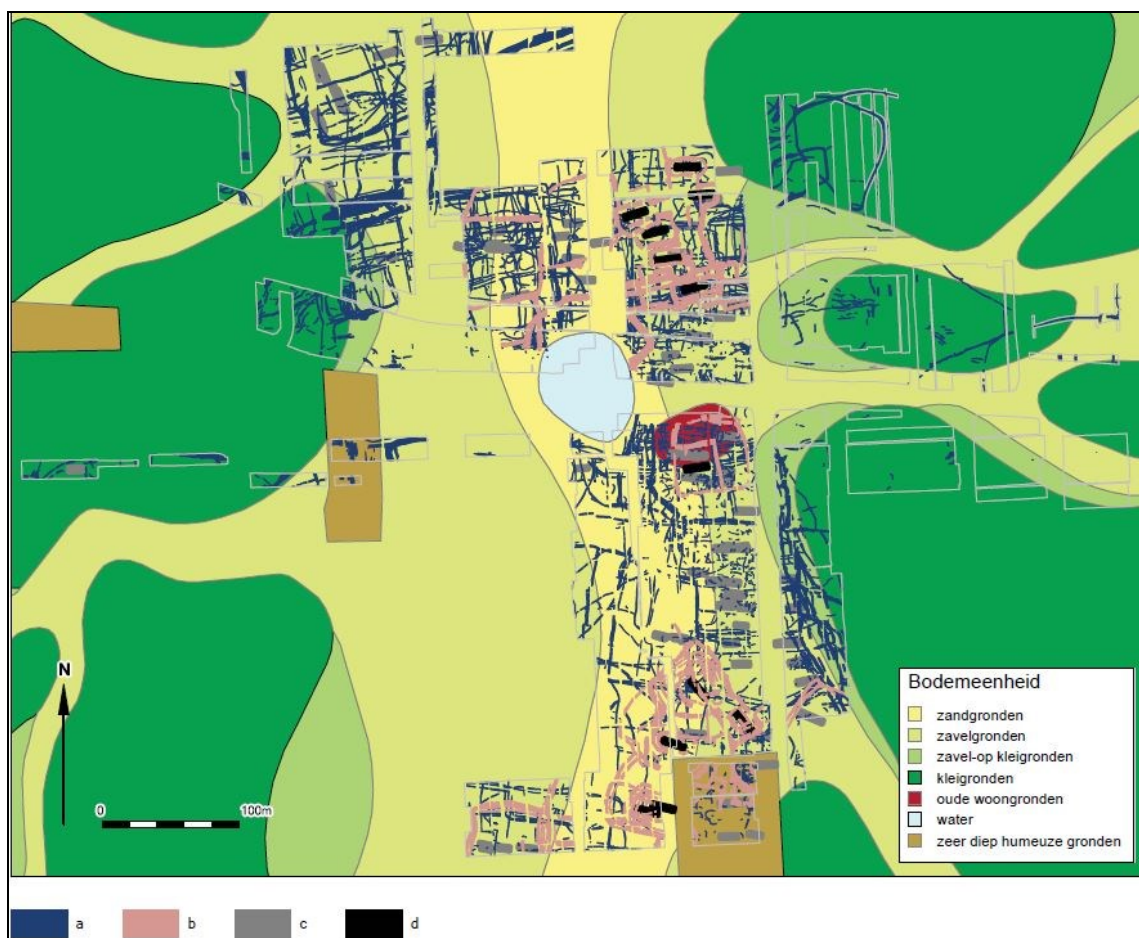
Archaeological map of the Bovenkarspel area in West-Friesland. The map displays various archaeological features and findings, including:

- Legend:**
 - Grens plangebied (Dashed line)
 - Grafheuvel (Red circle)
 - Opgraving (Blue area)
 - Archis vondstmelding (Green dot)
- Key Features:**
 - Bovenkarspel I:** A red circle marking a grave mound (Grafheuvel) near the coordinates 279157100 and 3074163100.
 - Bovenkarspel het valkje I:** A red circle marking a grave mound (Grafheuvel) near the coordinates 2715325100 and 2715074100.
 - Bovenkarspel het valkje II:** A red circle marking a grave mound (Grafheuvel) near the coordinates 2715090100 and 2714961100.
 - Bovenkarspel het valkje - vlakgras:** A red circle marking a grave mound (Grafheuvel) near the coordinates 2866553100 and 3189410100.
 - Opgraving (Blue areas):** Several blue-shaded areas representing excavations, including a large area near the coordinates 2715017100 and 3189410100.
 - Archis vondstmelding (Green dots):** Numerous green dots representing archaeological findings, with labels such as 3074236100, 2714978100, 3074139100, 3074147100, 2715082100, 2715552100, 3285022100, 2715090100, 2714961100, 2866553100, 3189410100, and 5849100.
- Scale:** A scale bar at the bottom left indicates distances from 0 to 200 meters.
- Logo:** The logo of the West-Friesland Archaeological Society (archeologie West-Friesland) is located in the top right corner.

Carla Soonius: 06-25272867 / c.soonius@hoorn.nl | Michiel Bartels: 06-30468593 / m.bartels@hoorn.nl
www.archeologiewestfriesland.nl

Ten zuidoosten van het plangebied ligt de uitgestrekte opgraving 'Het Valkje' (afb. 9). Tussen 1974 en 1978 heeft de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB) ca. 15 ha bronstijdlandschap opgegraven (vrijgegeven op afb. 3).⁵ De opgraving 'Het Valkje' heeft een enorme hoeveelheid sporen en vondsten opgeleverd. Op basis van o.a. deze omvangrijke opgraving is een bewoningsmodel vastgesteld voor West-Friesland. Dit bewoningsmodel is ter discussie gesteld in het onderzoeksproject *Farmers of the Coast* van de Universiteit Leiden.

Drie proefschriften hebben uitgewezen dat heel oostelijk West-Friesland bewoonbaar was in de Bronstijd. De opgraving 'Het Valkje' is door W. Roessingh nader uitgewerkt. Op dit uitgestrekte nederzettingsterrein is te zien dat de greppels en huisplattegronden uit de Midden Bronstijd zich op alle bodemeenheden bevinden, terwijl de greppels en (hypothetische) huisplattegronden uit de Late Bronstijd zich concentreren op de zandige en zavelige bodems (afb. 10: dit betreft afb. 6.10 uit het proefschrift van W. Roessingh).

Afbeelding 10. Overzicht van de greppels en huisplattegronden uit de midden- en late bronstijd op de vereenvoudigde bodemkaart van Ente. (a: greppels midden-bronstijd, b: greppels late bronstijd, c: plattegrond midden-bronstijd, d: (hypothetische) plattegrond uit de late bronstijd (Uit: Roessingh 2018).

⁵ IJzereef & Van Regteren Altena 1991

5. Conclusie

Het staat in de planning om het huidige bouwvlak aan de Grootslagweg 15 in Andijk uit te breiden met ca. 0,9 ha tot ca. 1,9 ha. Volgens het bestemmingsplan en de beleidskaart archeologie geldt binnen het plangebied een vrijstellingsgrens van 500 m². Deze grens zal worden overschreden.

De bodem van het terrein is in zekere mate verstoord door toedoen van de ruilverkaveling en/of recent grondgebruik. Uit de opgraving uit 1982 blijkt dat in ieder geval een deel van het plangebied is omgezet door diepploegen. Alleen dieper gelegen archeologische sporen zullen hier nog aanwezig zijn. Het is niet bekend of dit ook geldt voor de rest van het plangebied.

Op basis van de bodemkaart, voorgaand onderzoek en luchtfoto's geldt een hoge verwachting voor vindplaatsen uit de Bronstijd. Op basis van de verkavelingspatronen in het landschap en de vondstmeldingen geldt een hoge verwachting voor vindplaatsen uit de Middeleeuwen. De verwachting voor vindplaatsen uit de Nieuwe Tijd is op basis van historisch kaartmateriaal laag.

6. Advies

Aangezien er nog geen definitieve funderingsplannen zijn, is het momenteel niet mogelijk een eenduidig advies uit te dragen. De archeologie-vriendelijkheid van het plan kan pas worden beoordeeld als bekend is hoe precies gefundeerd gaat worden. Zodra meer gegevens beschikbaar zijn over de bouwplannen, dienen deze te worden voorgelegd aan Archeologie West-Friesland. Hierna zal een aanvullend advies worden opgesteld.

Gezien de mogelijkheid dat de bodem van het terrein is verstoord door de ruilverkaveling of recent grondgebruik, is het (in het geval van een niet-archeologie vriendelijk bouwplan) wellicht noodzakelijk een veldtoets uit te voeren om de intactheid van de bodem te bepalen. Op basis van de resultaten van de veldtoets kan dan een definitief advies worden afgegeven.

Indien voor de uitbreiding van het bouwvlak een wijzigingsplan wordt opgesteld, dient de dubbelbestemming Waarde – Archeologie 3 behouden te blijven.

7. Bronnen

AHN3 (www.ahn.nl)

Archis 3.0

Ente, P.J., 1963. Een bodemkartering van het tuinbouwcentrum 'De Streek'. *De bodemkartering van Nederland*, deel XXI. Stichting voor Bodemkartering, Wageningen.

Grontmij, 1975. RVK 'Het Grootslag' Blok 76 Blad II. Bestek I, Dienst 1975. Ingrepenskaart. Tekeningnummer NH5 60278-31.

IJzereef, G. & J.-F. van Regteren Altena, 1991. Nederzettingen uit de midden- en late bronstijd bij Andijk en Bovenkarspel. In: H. Fokkens & N. Roymans (red.). *Nederzettingen uit de bronstijd en vroege ijzertijd in de lage landen. Nederlandse Archeologische Rapporten 13*. Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, Amersfoort, 61-72.

Roessingh, W. & E. Lohof, 2011. Bronstijdboeren op de kwelders. Archeologisch onderzoek in Enkhuizen – Kadijken. *ADC-Rapport 2200/ADC Monografie 11*. ADC-ArcheoProjecten, Amersfoort.

Roessingh, W., 2018. *Dynamiek in beeld. Onderzoek van westfriesse nederzettingen uit de bronstijd*. Academisch proefschrift. Sidestone Press, Leiden.

Soonius, C.M. & J. van Leeuwen, 2018. Toelichting Beleidskaart Archeologie gemeente Medemblik. *West-Friese Archeologische Notities (WAN)* 6. Archeologie West-Friesland, Hoorn.

Steffens, B.J.W., 2013. *Herdacht tussen zavel en zoden. Een studie naar de dynamiek van de Westfriese grafheuvellandschappen gedurende de Bronstijd* (scriptie Saxion Deventer).

Vries-Metz, W.H., de, 1993. *Luchtfoto-archeologie in Oostelijk West-Friesland. Mogelijkheden en resultaten van archeologische Remote Sensing in een verdwijnend prehistorisch cultuurlandschap*. Proefschrift, Amsterdam.

Westfries Archief

8. Geldigheid

Indien de (bodemroerende) plannen voor dit project worden gewijzigd na advisering, dan dienen de nieuwe plannen te worden voorgelegd aan Archeologie West-Friesland, zodat deze opnieuw kunnen worden beoordeeld. Het voorgaande advies vervalt daarmee.

Deze archeologische quickscan heeft een geldigheid van **2 jaar**. Na verloop van deze periode wordt het advies ongeldig en dient bij ontwikkelingen een nieuw archeologisch advies te worden aangevraagd. Dit geldt ook voor ongewijzigde bouwplannen.

Bovenstaand archeologisch advies is daarmee geldig tot:

25-06-2021